

A szövetség nem játék...

A szövetségnek, amely Isten és az ő népe kapcsolatának formáját, keretét adja, tétje van. Nem is olyan kicsi. Vagy úgy is fogalmazhatom, hogy bármennyire is kiváltság Isten szövetségesének lenni, és Isten a magunk szövetségesének tudni, a szövetség nem játék. Erre figyelmeztet bennünket, mint Isten szövetséges népét a mai bibliai szakasz.

1. A SZÖVETSÉGTÖRÉS DINAMIKÁJA

Képzeld el a következő helyzetet. A házastársaddal (akár házasságban élsz, akár nem, egy pillanat erejéig képzeld most ezt el) egy új házat építetek. A vége felé jártok már a nagy feladatnak, és ki van tűzve a beköltözés napja. Sok éves tervezgetés, hosszú várakozás és az ezzel járó megpróbáltatások után már a küszöbön vagytok. Egyik nap váratlanul robban a hír: a házastársad beleszeretett az új szomszédba. Nem mondja, hogy nem kellesz neki, néha akár veled is alszik majd az új házban, de a szerelem az szerelem. És benned összeomlik egy világ. A tervezgetős beszélgetések, hosszú hónapok, évek közös küzdelme, a gyönyörű szép napok és pillanatok, az eltervezett jövő... Összeomlik a világ. Erős gondolataid vannak a másik emberrel, nagyon erősek... és néha ki is mondod. Persze ez így nem mehet tovább, el kell adni a majdnem kész házat, jogi következményekkel számolsz, és a lelki összeomlásod miatt a munkahelyed is veszélybe kerül.

Összefutsz egy régi barátoddal, és beültök egy kávézóba beszélgetni. Rég nem találkoztatok. Nem hiszel a fülednek: arról beszél, hogy több éve nyílt kapcsolatban él a párjával, és ebben közösen egyeztek meg. Lelkesen meséli, hogy most éppen összejött valakivel, és ez mennyi energiát ad neki. Úgy érzi, hogy most egy új út kezdődik, az élet túlhaladja a korábbi (nyílt) kapcsolatát. Eddig jó volt, de most már nem ad hozzá a további kiteljesedéséhez, sőt, inkább mintha csak megrekedne. Úgy érzi, akkor lehet csak igazán önmaga, ha most tovább lép. És megbeszélte ezt a párjával, aki szerint ez tök jó így, hiszen fontos, hogy szabadok legyünk, és ne sajátítsunk ki semmit és senkit magunknak. Azt mondja, hogy néha meg összejönnek majd a jövőben, ha éppen úgy érzik, hogy ez mindkettőjüket továbblendíti a saját útján.

Az egyik történet egy borzalmas dráma. A másik történet csupa könnyűség, kaland és izgalom. Ugyanaz a történet - és mégis teljesen különböznek. Mi a különbség?

A szövetség. Az egyik egymásnak tett ígéretre, kizárólagos és örök elköteleződésre, hűségre épült. A másik alapja a romantikus kapcsolat - addig, ameddig tart és beváltja a hozzá fűzött reményeket.

Melyik a jobb? Melyik a jobb? Kapásból: a második sokkal jobb; nem szeretjük a dühöt, a könnyeket, a drámát; annál sokkal vonzóbb, ahol ennyi nyitottság, rugalmasság és megértés van... (már ha ez minden szinten így van). De ezen első benyomás mögött érdemes a mélyebben megbúvó kérdéseket feltenni: mi a kapcsolatok rendeltetése? Mi férfi és nő kapcsolatának természete? Mi a kapcsolatok mögött álló végső valóság? De még ennél is mélyebbre kell néznünk: Mi a világ természete, miért vagyunk, és ez mit jelent a párkapcsolatra nézve?

Könnyű lenne az az olvasat, hogy a régi és új, vagy még inkább a konzervatív és a haladó ütközik össze. És vonzó azt mondani, hogy a haladó sokkal jobb, mert nem okoz megkötöttséget, meg lám, mennyi fájdalmat okoz a maradi. De valójában nem párkapcsolati stílusok, formák ütköznek össze, hanem az egész élet lényegéről való mély meggyőződések. Mély hitek azzal kapcsolatban, mi a világ, mi az ember, és milyen (ha van) az Isten. Milyen az Isten?

"Ez a nép pedig paráználkodni kezd annak a földnek idegen isteneivel, amelyre most bemegy. Elhagy engem, és megszegi a szövetségemet, amelyet vele kötöttem."

A szövetség, az ígéretre, hűségre és elköteleződésre épülő kapcsolati forma Istené. Nem maradi, szemben a haladóval; hanem egyfajta hit, látás a világról, a kapcsolatokról, az igazi szeretet mibenlétéről szemben egy másik hittel. Az egyik hit szerint Isten szeretete, amely átjárja a teremtett világot, egyszerre kitartás és hűség is, a másik hit szerint az ilyenfajta hűséget és kitartást felülírja az én vágyam, és ezt nevezi szeretetnek. Az egyik hit szerint az eredeti szeretetkapcsolat és az arra való készségünk, és a benne való megmaradás iránti készségünk elromlott, és ez baj; a másik vallásos elképzelés szerint, amikor egy kapcsolatból kilépünk, az éppen hogy nem baj, hanem az én tovább növekedésének az elengedhetetlen útja. Az egyik hit szerint éppen azért szükséges a szövetség, mert a kapcsolat romantikus/szeretetet átélő része nem elég erős; a másik szerint éppen azért nem szükséges az elköteleződés, mert a szeretetnek ez a bennünk való fellobbanása, lángolása nem örök. Két forma, két életstílus, a mélyén két elképzelés a világról, két hit a végső valóságról.

Ez a szövetség tétje. Nagyon röviden foglalom össze: miután Isten kiszabadította Izraelt Egyiptomból, a biztos halálból, szövetséget kötött a néppel. A szövetségben a felek hűséget fogadtak egymásnak, lefektették a feltételeket, rögzítették a szövetség megszegésének a feltételeit - éppen úgy, ahogy a korabeli népek közötti hűbérsvétségek kötöttek. Ebben a szövetségben azonban, amit az 5Mózes szól, Isten az abszolút kezdeményező, a szövetséges társnál, Izraelnél hatalmasabb, ugyanakkor bármilyen emberi mértéket messze túlhaladó kegyelemről tesz bizonyosságot. Ezzel együtt a szövetség része az, hogy Isten áldást ígér Izraelnek, ha az a szövetségben megmarad, és átkot, ha azt megszegi. Átkot? - Emlékezel az első történetre? Ahol ígéreteket törnek meg, ott csalódás, fájdalom, testi-lelki-anyagi-társadalmi romlás következik. Átok...

Ez a szövetség megtörésének dinamikája.

2. A SZÖVETSÉGTÖRÉS BEJELENTÉSE

A szövetséges kapcsolatnak tehát van tétje, a szövetséges kapcsolat megszegése nem áldást, azaz életet, bőséget, hanem átkot, azaz zavart, sötétséget, halált terem. Isten pedig bejelenti Mózesnek, hogy a nép, amikor belépnek Kánaán földjére és letelepednek ott, hűtlen lesz hozzá, elhagyja őt. Ami igen meglepő kijelentés. Lépünk most közelebb a textusunkhoz, hogy jobban megragadjuk, milyen kapcsolatban vagyunk Istennel, milyen Isten a szövetséges Isten? Három kérdés köré csoportosítva tesszük ezt.

Mikor jelenti be Isten, hogy a nép hűtlen lesz?

Az első válasz erre a kérdésre, hogy akkor, amikor Izrael átmenetben van. A küszöbön van Isten népe a régi és az új között. Vezetői átmenet: Mózes helyébe Józsué lép. Életmódbeli átmenet: az eddigi pusztai/sivatagi vándorlást, a nomád életet a letelepedett élet váltja fel. A teljesen Istennel való függés (manna) helyébe a föld megművelésének a feladata lép. Ezek a változások pedig óriási kihívást, kísértést jelentenek Izraelnek. Egyrészt bőség és gazdagság vár rájuk, másrészt szembetalálják magukat egy egészen más elképzeléssel, egészen más hitrendszerrel, ami jobban otthon van ebben a számukra új környezetben. A kánaáni népek Baált tisztelik, a termékenységet istenítik, vallásos kultuszaik része a kultikus prostitúció. A Baál áldozó halmok ott vannak mindenhol, és amikor Izrael ránéz a népekre, akik ott éltek, úgy tűnik, "működik az a vallás." A változás, az átmenet mindig új kérdéseket támaszt: mit jelent itt és most hűségessé lennünk a mi Istenünkhöz, az Úrhoz? Igen, tudjuk, mit jelent, hogyan néz ki az ő szolgálata a pusztában, de mit jelent ez egy új helyzetben? És bár Isten elmondta nekik mindezt Mózes törvényében, a kísértés, hogy mást higgyenek és máshogy éljenek, óriási. Minden generációnak újra meg kell küzdenie a szövetségi hűséget - újabb és újabb helyzetekben.

Ma is, ugyanúgy. Gyorsan változó kultúra, hatalmas kulturális szakadékok a generációk között... Mint gyülekezet, ezzel küszködünk. Mit jelent a mai házasságokra nézve egy radikálisan más hit, más elképzelés az emberi kapcsolatokról? Mit jelent a digitális világban gyermekeket abban a szövetségben nevelni, amibe a keresztség által kerültek? Hogyan lesznek részévé önmaguk is Isten szövetséges népének - egy olyan hitnek, elképzelésnek a világról, ami inkább tűnik maradinak, mint egyszerűen csak másnak? Mint gyülekezet, ezek a kérdések feszítenek bennünket - mert változás idején különösen is nagy a kísértés, hogy hűtlenné leszünk úgy, hogy észre sem vesszük.

Mi lesz a hűtlenség, szövetségtörés következménye?

"Akkor haragra robbanok ellene, elhagyom őket, és elrejttem arcomat előlük, és megemésztí öket a rájuk szakadó sok nyomorúság." Nos, hogy ez milyen borzalmas, arról szólt Isten Mózesen keresztül az előző fejezetekben. Hadd idézzek néhányat - és lássuk meg, miért is történik mindez. A szövetségtörés az emberi lét minden területét érinti.

Testi kín: *"Átkot, zűrzavart és fenyegető veszélyt bocsát rád az ÚR minden vállalkozásodban, amelybe belefogsz, úgyhogy hamarosan elpusztulsz, és elveszel gonosz tetteid miatt, mert elhagytál engem. Dögvészt ragaszt rád az ÚR, míg ki nem pusztít arról a földről, ahova bemegy, hogy birtokba vedd azt. Megver az ÚR sorvadással, lázzal és gyulladással..."* (28.20-22)

Mezőgazdasági összeomlás: *"Fejed fölött az ég olyan lesz, mint az érc, alattad a föld pedig olyan, mint a vas. Eső helyett homokot és port ad földedre az ÚR: az égből száll majd rád, míg csak el nem pusztulsz."* (28.23-24)

Katonai vereség: *"Verességgel sújt téged az ÚR ellenségeiddel szemben. Egy úton vonulsz föl ellenük, de hét úton menekülsz előlük. Elrettentő példa leszel a föld minden országának."* (28.25-26)

Gazdasági és házassági összeomlás: *"Déli napfényben is tapogatózni fogsz, ahogyan a vak tapogatózik a homályban. Utaidon nem jársz szerencsével, sőt elnyomott és kifosztott leszel majd mindenkor, és nem segít rajtad senki. Eljegyzel magadnak egy asszonyt, de más férfi közössel vele. Házat építesz, de nem te költözöl bele, szőlőt telepítesz, de nem te veszed hasznát."*

Marhádat szemed láttára vágják le, de te nem eszel belőle, szamaradat elrabolják, és nem kerül vissza hozzád, juhaidat ellenségeidnek adják, és nem segít rajtad senki." (28.29-31)

Családon belüli szenvedés: *"Fiaid és leányaid más nép hatalmába kerülnek, te meg csak nézed, és epekedsz utánuk mindennap, de nem tehetsz semmit. ... Születnek fiaid és leányaid, de nem lesznek a tieid, mert fogságba kell menniük." (28.32, 41)*

Társadalmi szégyen: *"A köztetek élő jövevény mindinkább föled kerül, te pedig egyre alább hanyatlasz. Ő fog neked kölcsönadni, nem te kölcsönzöl neki, ő lesz az úr, te pedig a szolga." (28.43-44)*

Miért van ez? Nos, egyrészt, kérlek, ne felejtsetek el azt, amivel kezdtük: ez a szövetség dinamikája. Ha rátettük az életünket egymással egy szövetséges kapcsolatra, ha erre rendezkedtünk be, akkor a kapcsolat megtörése minden szinten következményekkel jár. Ez világos tapasztalat a házassági elválásban... És világos tapasztalat Izraelnek az Úrral való szövetségben. Ezek az ítéletek éppen ott jelentkeznek, ahol a két hit összeütközik: Izrael, ha te Baálban véled megtalálni a bőséges, termékeny életet, látnod kell, láttatnom kell veled, hogy az élet bennem, mindenek teremtőjében, az élet Urában, Megváltódban is szabadítódban van. Térj vissza, mert a szövetségnek tétje van. - Istennek nem mindegy, mi az a végső valóság, amire népe életét építi.

De ez a fájdalmas és megrendítő dráma tovább mélyül: *"Akkor majd ezt fogja mondani: Azért szakadtak rám ezek a bajok, mert nincs velem Istenem! De én akkor egészen elrejttem arcomat minden gonoszsága miatt, amelyet elkövetett, mert más istenekhez fordult." (17-18)* Nem részletezem. A hűtlen nép panaszkodik; Isten meg elrejtőzik. Válság a szövetségben.

Miért mondja ezt Isten?

Az igazi nehézség az, hogy miután az egész 5Móz a szövetségről szólt, miután Mózes figyelmeztette Izraelt az áldásokkal és átkokkal kapcsolatban, és arra hívta őket, hogy Istennek legyenek engedelmesek, a végén megjelenik Isten, és azt mondja: az én népem hűtlen lesz. Sőt: "ismertem szándékát, amelyet már most melenget, mielőtt még bevitem volna arra a földre, amelyet esküvel ígértem neki." Hogyan mondhatja ezt az Úr? Miért mondja ezt az Úr? 1. A mai pop-pszichológián nevelkedett olvasó nem tud megszabadulni attól a gondolattól, hogy ez a lehető legrosszabb hozzáállás, nem más, mint önbeteljesítő jóslat. Vajon tényleg ilyen az Úr? Mint az aggódó, bizalomhiányos szülő, aki annyit mondja a gyerekének, hogy nem fog sikerülni, hogy a végén tényleg nem sikerül? 2. Determinizmus? - ha az Úr megmondta, úgy is lesz! Nincs mit tenni, ez van "elrendelve", kijelölve. 3. Nagyon komoly és szigorú intés? - Én ezt látom ebben. Lehet persze teologizálni, hogy Isten előre tudta, de akkor mi a nép saját felelőssége; és el lehet veszni az ilyen okoskodásban. De én azt látom, hogy amikor Isten szól, abban mindig ott van a kimenekedés lehetősége, ezért a kemény szó mindig intés, figyelmeztetés.

Amikor Jézus elfogatása és kivégzése előtt megszólítja Simon Pétert, valami hasonló történik: *"Simon, Simon, íme, a Sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited: azért, ha majd megtérsz, erősítsd a testvéreidet!" (Lk. 22.31-32)*

Önbeteljesítő jóslat? Determinizmus, fatalizmus? Vagy intés, figyelmeztetés - és egyben vigasztalás is? (vö. Mózes éneke legvége: 32.43)

3. A KEGYELEM, TÚL A SZÖVETSÉGTÖRÉSEN

Tulajdonképpen Jézus és Péter történetének ideidézésével már feltárult előttünk a szövetségtörésen túl feltáruló horizont. De a kérdés nem magától értetődő, nincs olcsó garancia; nem, a szövetségnek tétje van, a szövetség nem játék. Az elhagyott hitves és az elhagyó hitves, legyen akármilyen kegyelem is az Úrban, nem lesznek mentesek a következményektől.

Térjünk tehát vissza az elhagyásra készülő hitves, az Úr kemény szavaihoz: elhagynak, paráználkodnak, és én elrejttem arcomat előttük. Nos, ha az Úr azt mondja, hogy hitvese a szomszédal összeáll mielőtt beköltöznének az új házba, akarom mondani földre, miért nem dobja ki Izraelt már előre? Mennyi fájdalmat, csalódást megspórolna magának? Vagy talán remél még? Mindenesetre nem nullázza le a kapcsolatot: *"Majd megbízást adott Isten Józsuének, Nún fiának, és ezt mondta: Légy erős és bátor, mert te viszed be Izrael fiait arra a földre, amelyet esküvel ígértem meg nekik. Én veled leszek!"* Isten megváltás története nem áll meg. Még akkor is viszi tovább a munkáját, hogy Izrael betöltse küldetését és áldás legyen minden népnek, ha ez néha egészen esélytelennek tűnik. De az Úr nem fordul vissza félútról. Miért?

Mert hűséges. Mert ő akkor is hűséges. Mert elkötelezte magát Izrael és az egész világ megváltása mellett. Még akkor is, ha Izrael hűtlen. Még akkor is, ha egy generációnak el kell vesznie. Még akkor is ezzel a néppel tart, amikor megölik a prófétáit. Évszázadokon keresztül Isten a megalázott hitves, aki hívja, csalogatja, fenyegeti házastársát, hogy legyen már vele abban az új házban, hogy hagyja már ott a szomszédot; Izrael meg fel-alá sétál... De az Úr hűséges. Annyira, hogy amikor Izrael kudarcot vall, elküldi Jézust, saját Fiát, hogy helyreállítsa népét. És Jézus azt tesz nagyban - amit Péterrel kicsiben: megbocsát, helyreállít, visszafogad, megbíz, elküld.

Igen, a szövetség súlyos. Fájdalmas, nem játék, véres valóság. Jézus élete, Jézus halála annak az új szövetségnek az ára, amellyel Isten magához kötött, ha keresztény vagy, vagy amibe hív ma, ha nem vagy az övé. És talán látod, hogy ez egy sokkal mélyebb kérdés: mi a valóság szíve? Isten aláhajló, kitartó, hűséges, Jézus Krisztusban önmagát adó szeretete, ami bennünket is így formál meg, vagy önmagam megmentése minden nehézségtől, hűségtől, ami a szövetségben való megmaradás küzdelmével jár, hogy én mindig úgy legyek én ahogy az az énemnek kedves... A szövetség történetei véresek, drágák, küzdelmesek - de teljesek és a valóságnak megfelelőek; az egyéni boldogulás történetei könnyedek, izgalmasak, kalandosak sokszor, és mégis, nem életet szülnek, hanem ürességet és halált támasztanak.

Mózes tehát így szólt Izraelhez, és így szól ma hozzánk: *"Taniul hívom ma ellenetek az eget és a földet, mert elétek adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot. Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!"* (30.19)

(Lovas András)